

DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU: 343.272

DOI: 10.5281/zenodo.4061167

ELEMENTE DE CONEXITATE DINTRE CONFISCAREA EXTINSĂ ȘI INVESTIGAȚIILE FINANCIARE PARALELE

Vitalie RACU,

șef de direcție, Agenția de Recuperare a Bunurilor
Infraționale, CNA, formator INJ
<https://orcid.org/0000-0003-0643-956X>

SUMAR

Aliniindu-se la standardele europene în domeniul recuperării produselor rezultate din infracțiuni, Republica Moldova a introdus în sistemul normativ penal două instrumente juridice importante: confiscarea extinsă și investigațiile financiare paralele. Totodată, găsiindu-și sediul în legea procesual-penală, recuperarea bunurilor infraționale a devenit parte integrantă a procesului penal și, implicit, o preocupare a organului de urmărire penală și a instanțelor de judecată. Or, omisiunea de a recupera produsul infracțiunii sau bunurile rezultate dintr-o activitate infracțională și lăsarea acestora făptuitorului ar echivala cu ignorarea scopului procesului penal de a proteja persoana, societatea și statul de infracțiuni.

Făcând parte din procesul de recuperare a bunurilor infraționale și aflându-se într-un raport de interconexiune, ambele instituții – de drept penal și, respectiv, de drept procesual-penal – nu sunt pe deplin valorificate în Republica Moldova, fapt ce ne determină să credem că acestea nu sunt suficient înțelese de către subiecții îndrituiți cu asemenea competențe, atât sub aspectul semnificației sociale și de drept cât și sub aspectul aplicabilității lor. De aceea, prezentul studiu este orientat spre scoaterea în evidență a importanței celor două instituții în procesul de recuperare a bunurilor infraționale, determinarea punctelor de tangențialitate și interdependență

CONNECTION BETWEEN EXTENDED CONFISCATION AND PARALLEL FINANCIAL INVESTIGATIONS

SUMMARY

In line with European standards in the field of recovering proceeds of crime, the Republic of Moldova has introduced in the criminal law two important legal instruments: extended confiscation and parallel financial investigations. At the same time, finding its grounds in the criminal procedure law, criminal asset recovery has become an essential part of the criminal proceedings and, implicitly, a concern of the criminal investigative body and the courts. However, the neglect of recovering proceeds of crime or assets resulting from criminal activity and leaving them to the perpetrator would be equivalent to ignoring the purpose of the criminal process to protect the person, society and the state from crimes.

Being the part of the process of recovering criminal assets and being in an interconnected relationship, both institutions – of criminal law and criminal procedure law, respectively, are not fully used in the Republic of Moldova, which leads us to believe that they are not sufficiently understood by the subjects entitled to such competences, both in terms of their social and legal significance and in terms of their applicability. Therefore, this study is aimed to highlight the importance of the two institutions in the process of recovering criminal assets, determining the tangential points and interdependence between extended confiscation and parallel financial investigations and, last but not least, clarifying dilemmas related to their applicability.

Key-words: *confiscation, extended confiscation, proceeds of crime, parallel financial investigations, criminal asset, asset recovery, seizing, freezing.*

dintre confiscarea extinsă și investigațiile financiare paralele și, nu în ultimul rând, clarificarea unor dileme ce țin de aplicabilitatea acestora.

Cuvinte-cheie: *confiscare, confiscare extinsă, produsul infracțiunii, investigații financiare paralele, bun infracțional, recuperarea bunurilor, sechestrare, înghețare.*

Ab initio, atragem atenția că aplicarea în mod singular a unei pedepse penale, fără luarea în considerare și produsele rezultate din infracțiunile generatoare de profit, nu mai poate reprezenta astăzi un imperativ, iar lupta împotriva acestor fapte prejudiciabile nu poate fi limitată doar la aplicarea pedepselor penale celor care vor fi găsiți vinovați.

Conturându-se în peisajul infracțional internațional ca o amenințare directă asupra ordinii și statului de drept, și având în vedere globalizarea crimei organizate, statele au căutat soluții și instrumente de a intensifica și de a eficientiza combaterea fenomenului.

La nivel european, eforturile comunității europene în lupta cu flagelul criminalității organizate au fost orientate atât spre identificarea unor instrumente juridice de ordin penal și procesual-penal cât și de ordin instituțional și de cooperare internațională în domeniu. În cadrul acestor preocupări s-a stabilit că, în cazul infracțiunilor grave și, în special, al celor din domeniul crimei organizate, resursele financiare de care dispun infractorii constituie o cauză esențială care susține și favorizează comportamentele ilicite, deoarece ele sunt folosite în scopul obținerii unor avantaje economice mult mai consistente în raport cu cele „investite”. De aici a apărut ideea nevoii creării unor instrumente juridice care să permită privarea infractorilor de ceea ce reprezintă principala lor motivație, și anume – produsul activității infracționale [7, p. 83-84].

Așadar, măsura clasică sau tradițională de luptă împotriva veniturilor ilicite rezultate din infracțiuni a constituit confiscarea sau confiscarea specială – măsură de siguranță prevăzută, de altfel, și în legea noastră penală [6, art. 106].

În mod inevitabil, urmărind ajustarea legislației penale naționale la standardele Uniunii Europene stabilite prin Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea [8], fapt menționat expres în Nota informativă la proiectul de lege [18], legiuitorul nostru a adoptat Legea nr. 326 din 23.12.2013, prin care a fost introdus în Codul penal art. 106¹ cu denumirea „Confiscarea extinsă” [12].

Astfel, spre deosebire de măsura de siguranță clasică, confiscarea extinsă instituită de forul nostru legislativ reglementează confiscarea bunurilor unei persoane care nu au legătură directă cu infracțiunea săvârșită, stabilind anumite cerințe de aplicabilitate care urmează a fi întrunite cumulativ: persoana să fie condamnată pentru una din infracțiunile prevă-

zute la art. 106¹ alin. (1) Cod penal și fapta să fie comisă din interes material, bunurile obținute anterior condamnării într-o perioadă determinată să provină din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1) și să existe o diferență substanțială între valoarea bunurilor dobândite de către persoana condamnată și veniturile dobândite licit.

Deși nu este prevăzut expres, analogic confiscării speciale (bunurile confiscate trec în mod forțat și gratuit în proprietatea statului), din textul de lege menționat la art. 106¹ alin. (1) Cod penal desprindem că și în cazul confiscării extinse bunurile confiscate vor trece în proprietatea statului, relevanță fiind sintagma „*Sunt supuse confiscării și alte bunuri, decât cele menționate la art. 106*”.

Totodată, atât confiscarea specială cât și confiscarea extinsă trebuie privite sub aspect mult mai larg, întrucât pentru reușita respectivelor măsuri de siguranță sunt necesare a fi desfășurate acțiuni de identificare și urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării într-o fază investigativă activă, care deja depășește sfera penalului și intră în arealul procedurii penale.

În literatura de specialitate s-a afirmat pe bună dreptate că instituția confiscării (specială sau extinsă) face parte din procesul de recuperare a activelor sau *lato sensu* a bunurilor provenite din infracțiuni, în care au fost distinse următoarele etape [22, p.5-8]:

- colectarea datelor și probelor cu privire la bunurile provenite din infracțiuni, și urmărirea lor (în țară, cât și în alte jurisdicții);
- securizarea bunurilor (sechestrarea);
- faza judiciară (dispunerea condamnării, confiscării, reparării prejudiciilor);
- faza executorie;
- restituirea bunurilor.

Constatănd rolul și importanța identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni în vederea combaterii eficiente a criminalității organizate, cât și importanța unui schimb rapid de informații între statele membre care pot duce la identificarea și confiscarea produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni, Consiliul Uniunii Europene a adoptat Decizia 2007/845/JAI din 06.12.2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor dintre statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile [9]. Așadar, actul european de referință a obligat statele membre să înființeze sau să desemneze un oficiu național de recuperare a creanțelor, ca să faciliteze urmărirea și identificarea produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni, și a altor bunuri având legătură cu infracțiunea și care ar putea face obiectul unei dispoziții de înghețare, sechestrului sau confiscare.

Continuându-și eforturile pentru identificarea celor mai bune soluții și instrumente juridice de combatere a fenomenului de criminalitate organizată și de spălare a banilor, la nivel internațional a fost

conturat conceptul de „investigație financiară paralelă”, care se referă la efectuarea unei investigații financiare în paralel sau în contextul unei anchete penale (tradiționale) privind spălarea banilor, finanțarea terorismului și/sau infracțiunilor predicate (principale). Totodată, prin „investigație financiară” se are în vedere o investigație a aspectelor financiare legate de o activitate criminală cu scopul de: a identifica amploarea rețelelor infracționale și/sau a gradului de extindere a criminalității; a identifica și a urmări veniturile rezultate din infracțiune, fondurile teroriste sau orice bunuri care sunt sau care pot deveni obiect al confiscării și a acumula probe care pot fi utilizate în procedurile penale [25, p.100].

Având ca obiectiv recuperarea produselor infracționale în lupta împotriva corupției, crimei organizate, spălării banilor și a altor infracțiuni economice, investigațiile financiare paralele desfășurate în scopul identificării, sechestrării și confiscării produselor infracțiunii ar trebui să fie parte integrantă în orice strategie de combatere a infracțiunilor grave și de crimă organizată [24, p.9].

În mod firesc, luând în considerație dezideratul de a se integra în marea familie europeană și fiind impulsionată de prevederile Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană, potrivit cărora „Părțile cooperează pentru a preveni utilizarea sistemelor lor financiare și a celor nefinanciare relevante în scopul spălării veniturilor provenite din activități infracționale, precum și în scopul finanțării terorismului. Această cooperare cuprinde și recuperarea activelor sau a fondurilor provenite din veniturile obținute din infracțiuni” [1, art. 18] și ghidându-se de măsurile specificate în Capitolul XIV, subcap. i, secțiunea D din Programul de activitate a Guvernului Republicii Moldova pentru anii 2016–2018 [20], în special de perfecționare a cadrului legislativ necesar pentru organizarea activității de investigare financiară, depistare, urmărire și conservare a bunurilor provenite din infracțiuni pentru asigurarea confiscării acestora, inclusiv pentru recuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiuni, precum și de creare a unei structuri cu competențe de identificare, recuperare și administrare a bunurilor provenite din activități infracționale și aflate pe teritoriul Republicii Moldova sau peste hotarele ei, țara noastră și-a ajustat în mare parte cadrul legal la noile standarde internaționale și europene în domeniul recuperării activelor.

Așadar, la 30.03.2017 legiuitorul nostru a adoptat două legi cruciale în domeniul recuperării activelor, și anume: Legea nr.48/2017 [13], prin care a fost înființată Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, și Legea nr.49/2017 [14], prin care au fost operate modificări în Codul de procedură penală prin introducerea și definirea unor termeni noi, cum ar fi: „bun infracțional”, „investigații financiare paralele” și etalarea etapelor procesului de recuperare a bunurilor infracționale, precum și a procesului de administrare și valorificare a bunurilor sechestrate.

Preliminar, reținem că prin noțiunea de „bun infracțional” se înțelege bunul care poate fi pus sub sechestru în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova, precum și bunul care poate fi supus confiscării speciale sau confiscării extinse [5, art.6 pct.4⁴]. Având în vedere că legea procesual-penală prevede punerea sub sechestru a bunurilor și pentru a asigura o eventuală confiscare specială sau confiscare extinsă [5, art.203 alin.(2), art.204 alin.(3)], considerăm că legiuitorul a menționat în exces că sub noțiunea de „bun infracțional” se încadrează și bunul care constituie obiectul confiscării speciale sau extinse. Deși *stricto sensu*, prin bun infracțional s-ar înțelege bunul care constituie produsul infracțiunii ori bunul rezultat dintr-o activitate infracțională, adică bunul care poate face obiectul unei confiscări speciale sau extinse, este necesar să menționăm că legiuitorul nostru a formulat o definiție cu o aplicabilitate mai largă, sub incidența căreia cad și bunurile care pot fi sechestrate pentru recuperarea prejudiciului cauzat prin comiterea faptei prejudiciabile sau cele pentru garantarea executării pedepsei amenzii.

Nu în ultimul rând este necesar să scoatem în evidență faptul că, odată ce recuperarea bunurilor infracționale și-a găsit locul în legea procesual-penală, fiind reglementată ca o activitate ce face parte integrantă din procesul penal, aceasta urmează să se bucure de aceeași atenție ca și administrarea probelor care dovedesc vinovăția sau nevinovăția persoanelor, și să constituie o preocupare a organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată în orice proces penal. Or, neglijarea aspectelor de recuperare a prejudiciului cauzat de infracțiune și/sau de a trece în proprietatea titularului de drept/statului bunurile dobândite ilicit și lăsarea lor în continuare făptuitorilor ar fi în dezacord cu scopul procesului penal de a proteja persoana, societatea și statul de infracțiuni.

În această ordine de idei, potrivit amendamentelor operate în Codul de procedură penală, procesul de recuperare a bunurilor infracționale este format din următoarele etape [5, art. 229¹ – 229⁵]:

- *urmărirea bunurilor infracționale și acumularea probelor*, etapa desfășurării investigațiilor financiare paralele în vederea identificării bunurilor care pot face obiectul confiscării sau reparării prejudiciului cauzat de infracțiune;
- *indisponibilizarea bunurilor infracționale*, etapa punerii sub sechestru sau emiterea ordinului de înghețare;
- *confiscarea bunurilor infracționale și repararea prejudiciilor*, etapa dispunerii confiscării bunurilor printr-o decizie definitivă a instanței de judecată;
- *restituirea (întoarcerea) bunurilor infracționale*, etapa când bunurile confiscate sunt restituite persoanelor prejudiciate de infracțiune sau trecute în proprietatea statului.

Raportând dispozițiile Codului de procedură penală al Republicii Moldova ce țin de recuperarea bunurilor infracționale la instituția confiscării (specială sau extinsă), aceasta trebuie înțeleasă *inter alia* ca fiind rezultatul final al unor acțiuni de procedură penală în cadrul cărora au fost acumulate probe cu privire la raportul de cauzalitate dintre originea bunului și infracțiunea săvârșită sau activitatea infracțională desfășurată de persoana condamnată.

Investigațiile financiare paralele, în redacția legii procesual-penale, constituie totalitatea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații desfășurate cu scopul acumulării probelor referitoare la bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat, la patrimoniul acestuia și bunurile pe care le deține în calitate de beneficiar efectiv, la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat, în calitate de beneficiar efectiv, în vederea recuperării bunurilor infracționale [5, art.6 pct. 20¹].

Așadar, din textul de lege desprindem că subiecți ai investigațiilor financiare paralele pot fi persoanele care au calitatea procesuală de bănuț, învinuit, inculpat sau condamnat, iar obiectul investigațiilor îl constituie patrimoniul acestora, precum și bunurile pe care le dețin în calitate de beneficiar efectiv, inclusiv patrimoniul altor persoane, cum ar fi: proprietarul și administratorul bunurilor deținute de subiectul investigațiilor în calitate de beneficiar efectiv.

Totodată, investigațiile financiare paralele constituie un proces de acumulare a probelor prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație, în vederea recuperării bunurilor infracționale, adică, după cum s-a afirmat mai sus, în scopul urmăririi (identificării), indisponibilizării și confiscării bunurilor infracționale.

În literatura de specialitate s-a afirmat că investigația financiară presupune administrarea unui material probatoriu specific, alături de celelalte probe pertinente, concludente și utile pentru soluționarea justă a cauzei penale, investigația financiară având un caracter de urmărire penală administrat cauzei penale. Totodată, investigația financiară este un instrument important, pro activ, în efectuarea urmăririi penale, în special în cauzele economico-financiare și de corupție, care presupun colectarea, colaționarea și analizarea tuturor informațiilor disponibile în vederea urmăririi bunurilor și instrumentelor obținute sau folosite la săvârșirea de infracțiuni și confiscarea acestora [16].

Fiind un instrument juridic indispensabil procesului de confiscare extinsă a bunurilor rezultate dintr-o activitate infracțională, desfășurarea investigațiilor financiare paralele ridică câteva întrebări preliminare: *Care este natura juridică a acestor investigații? Când urmează a fi efectuate/dispuse? Cine desfășoară investigațiile? Care este standardul de probă care urmează a fi administrat în privința bunurilor identificate? Care este întinderea (amplourea) acestora?*

Pentru a da răspuns la întrebările formulate mai sus, întâi de toate este necesar să facem o precizare cu privire la caracterul confiscării extinse. Potrivit arhitectonicii textului de lege prevăzut la art. 106¹ alin. (1) Cod penal, desprindem că aplicabilitatea măsurii de siguranță a confiscării extinse are un caracter imperativ, obligativitatea acesteia rezultând din însăși formularea dată de legiuitor prin sintagma „*Sunt supuse confiscării [...]*”. Așadar, instanța de judecată nu are o opțiune facultativă la aplicarea confiscării extinse și, ori de câte ori constată diferența substanțială dintre valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată într-un anumit interval de timp și veniturile dobândite licit de aceasta, precum și faptul că bunurile respective provin din activități infracționale, în condițiile normelor reglementate în legea penală, este obligată să dispună confiscarea extinsă. Pe cale de consecință, regimul juridic al confiscării extinse este cel al probațiunii, iar convingerea instanței de a aplica măsura de siguranță trebuie să se bazeze pe probatoriul administrat în cadrul procesului penal, fapt ce rezultă din sintagma „*[...] în baza probelor prezentate în dosar [...]*”, cuprinsă în art. 106¹ alin. (2) lit. b) Cod penal.

Mai mult ca atât, înaltul for de contencios constituțional, efectuând controlul de constituționalitate a dispozițiilor prin care a fost instituită măsura de siguranță a confiscării extinse, a stabilit că proveniența infracțională a bunurilor urmează a fi constatată de instanța de judecată, în baza probelor prezentate [10, §71].

Este evident că un probatoriu complet cu privire la bunurile, cheltuielile și veniturile persoanei poate fi acumulat doar în faza de urmărire penală până la judecarea cauzei, prin aplicarea și utilizarea întregului spectru de procedee probatorii prevăzute de Codul de procedură penală. Pe de altă parte, raționamentul introducerii în legea procesual-penală a instrumentului juridic de investigație financiară paralelă rezidă în lipsa capacităților de investigație financiară a organelor de urmărire penală, care, fiind concentrate asupra urmăririi penale, acordă puțină atenție anchetei financiare. Chiar și atunci când se acordă o atenție anchetei financiare există capacități limitate de a întreprinde orice sarcini de investigație relevante. În plus, realizarea profilului financiar al făptuitorilor ar trebui să devină parte din fiecare urmărire penală cu privire la infracțiuni grave, de criminalitate organizată sau financiară. Ancheta financiară trebuie să aibă rolul principal în astfel de cazuri, să fie desfășurată în legătură și în paralel cu orice urmărire penală [21, p.5-6].

Raportând investigațiile financiare paralele la dispozițiile ce reglementează confiscarea extinsă, putem spune că acestea presupun în sine o investigație patrimonială a persoanelor care săvârșesc infracțiuni, îndreptată spre identificarea bunurilor aflate în patrimoniul acestora sau a bunurilor aflate în patrimoniul altor persoane, dar deținute *de facto*

și controlate de subiectul investigației, având drept scop recuperarea bunurilor care fac obiectul confiscării extinse. Un rezultat complet al urmăririi bunurilor infracționale, având ca finalitate confiscarea acestora, poate fi atins doar în cadrul desfășurării unor asemenea investigații financiare paralele.

În literatura de specialitate s-a afirmat că inițierea investigației patrimoniale în vederea (ne)aplicării motivate a confiscării extinse este tot atât de obligatorie ca și căutarea bunurilor vizate de confiscarea specială, neputând exista nici o justificare legală pentru pasivitatea anchetatorilor care nu fac nimic pentru a le identifica și indisponibiliza în vederea confiscării (percheziții, audieri, expertize, solicitare de relații, comisii rogatorii, dare în urmărire etc.). A nu declanșa verificările financiare pe motiv că, fără nicio investigație financiară prealabilă, anchetatorului i se pare că nu există „o diferență vădită”, înseamnă, din punct de vedere formal, a nesocoti o obligație legală și, din punct de vedere substanțial, a ignora potențialitatea unei stări de pericol [19].

La fel ca și instituția confiscării extinse, *de lege lata*, se cuvine de observat că, în concepția legiuitorului, investigațiile financiare paralele au un caracter imperativ, acestea urmând a fi dispuse și efectuate obligatoriu în cazul urmăririi bunurilor infracționale, aspect ce rezultă din formularea textului de lege prevăzut la art. 229² alin. (1) și alin. (2) Cod de procedură penală, fiind utilizate sintagmele „[...] **desfășoară** investigații financiare paralele” și „[...] **organul de urmărire penală dispune, prin delegație, [...]**”, organul de urmărire penală neavând o atribuție facultativă de a desfășura/dispune sau nu efectuarea investigațiilor financiare paralele.

Odată cu reglementarea etapelor procesului de recuperare a bunurilor infracționale în legea procesual-penală, forul nostru legislativ a stabilit că investigațiile financiare paralele, ca procedeu de urmărire a bunurilor infracționale, sunt desfășurate de organul de urmărire penală, ca regulă generală, și de Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale în cazul în care urmărirea penală se efectuează pentru anumite infracțiuni generatoare de venituri ilegale [5, art. 229²]. Dacă în cazul efectuării investigațiilor financiare paralele de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale legea procesual-penală stabilește că acestea se dispun prin formularea de către organul de urmărire penală a unei delegații în condițiile art. 258 alin. (3) Cod de procedură penală, atunci modalitatea dispunerii investigațiilor financiare paralele, în cazul când însăși organul de urmărire penală le desfășoară, nu este prevăzută expres. În opinia noastră, reieșind din finalitatea acestora, și anume întocmirea procesului-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, care, potrivit art.93 alin.(2) pct.9) Cod de procedură penală, constituie probă în procesul penal, efectuarea investigațiilor urmează a fi dispusă prin emiterea de către organul de urmărire penală a unei ordo-

nanțe, formulată potrivit dispozițiilor art. 255 Cod de procedură penală.

În alt context, crearea Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale a fost fundamentată de necesitatea înființării unei instituții-cheie care ar asigura de o manieră adecvată investigațiile financiare, ceea ce ar reduce substanțial din eforturile și eficiența întregului lanț al instituțiilor să combată criminalitatea financiară și recuperarea bunurilor provenite din infracțiuni [17, p.2].

În consecință, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale a fost concepută drept instituție ce va acorda suportul necesar organului de urmărire penală în procesul de recuperare a bunurilor infracționale în cadrul cercetării infracțiunilor de criminalitate organizată, corupție, spălare de bani și economice, instituție care deopotrivă este abilitată cu competențe de efectuare a investigațiilor financiare paralele, de indisponibilizare a bunurilor infracționale, de administrare și valorificare a bunurilor sechestrate, precum și de cooperare internațională în vederea identificării bunurilor infracționale peste hotarele Republicii Moldova și a schimbului de date cu autorități similare de peste hotare.

O analiză sistemică a dispozițiilor prevăzute la art. 229² Cod de procedură penală și cele de la art. 106¹ alin. (1) Cod penal ne permite să constatăm că, întrucât confiscarea extinsă reprezintă un important atribut de prevenire și combatere a fenomenului faptelor prejudiciabile generatoare de profit, iar Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale constituie veriga inițială în procesul de recuperare a produselor infracționale în cazul unor asemenea infracțiuni, în mod logic, investigațiile financiare paralele realizate în vederea identificării bunurilor infracționale care fac obiectul confiscării extinse urmau a fi atribuite în competența Agenției. Cu toate acestea, raportat la prevederile legale menționate *supra*, legiuitorul nostru a stabilit competența Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale de a desfășura investigațiile financiare paralele doar în cazul infracțiunilor prevăzute de art. 158, 165, 206, 217¹, 217³, 218, 220, 239-240, 243, 248, 249, 260³, 260⁴, 279, 283, 284, 324-329, 330², 332-335¹ Cod penal, iar în privința celorlalte infracțiuni, prevăzute la art. 208¹, 208², 217, 217², 217⁴, 219, 236-238, 250-253, 256, 280, 290, 292, 302 Cod penal, competența de a desfășura investigațiile respective aparține organului de urmărire penală. *De lege ferenda*, considerăm că, pentru a asigura o confiscare extinsă eficientă, investigațiile financiare paralele în privința infracțiunilor prevăzute de art. 106¹ alin. (1) Cod penal urmează să fie desfășurate exclusiv de către Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale, instituție creată tocmai pentru atare activități.

În altă ordine de idei, în faza operațională a investigațiilor financiare paralele sunt desfășurate acțiuni de urmărire penală planificate și măsuri speciale de investigație, care vor fi în permanență

adaptate, atât în funcție de natura infracțiunii cât și în funcție de rezultatele obținute pe parcursul derulării anchetei penale [15, p.43].

Așadar, rezultatele investigațiilor financiare paralele desfășurate în vederea identificării bunurilor care pot face obiectul confiscării extinse trebuie să răspundă la două întrebări esențiale:

- 1) *Care sunt bunurile dobândite și veniturile licite ale subiectului investigațiilor într-o anumită perioadă de timp și dacă există o diferență substanțială între acestea?*
- 2) *Care este sursa de proveniență a bunurilor identificate, adică provin sau nu bunurile din activități infracționale de natura celor prevăzute la art. 106¹ alin. (1) Cod penal?*

Spre deosebire de confiscarea specială, care prevede anumite categorii de bunuri ce pot fi confiscate, în cazul confiscării extinse legiuitorul nu a prevăzut anumite cerințe cu privire la bunuri, putând fi urmărite și, respectiv, confiscate extins orice bunuri care nu fac obiectul confiscării speciale. Atunci când un bun formează obiectul confiscării speciale, acel bun nu poate fi supus confiscării extinse, textul de lege prevăzut la art. 106¹ alin. (1) Cod penal, stabilind clar că „sunt supuse alte bunuri decât cele menționate la art. 106 [...]”.

Atragem atenția că noțiunea de „bunuri”, prevăzută de art. 132¹ Cod penal, este aplicabilă doar confiscării speciale, fapt expres menționat în norma de referire, considerent din care această noțiune nu poate opera *mutatis mutandis* și în privința instituției confiscării extinse. Aceasta – deoarece legea penală este de strictă interpretare, iar principiul legalității implică interzicerea aplicării prin analogie a legii penale [6, art.3 alin. (2)]. Deși introdusă ulterior intrării în vigoare a instituției confiscării extinse, în noțiunea de „bunuri”, definită prin art. 132¹ Cod penal, legiuitorul urma să consemneze și art. 106¹ Cod penal, concluzie care se desprinde din textul de lege citat *supra*, cu referință la expresia „alte bunuri”. De lege ferenda, considerăm că art. 132¹ Cod penal urmează să fie completat cu sintagma „art. 106¹”, pentru a cuprinde întregul spectru de bunuri care pot fi urmărite și confiscate extins. Însă, până la o remaniere legislativă în sensul propus, confiscării extinse și, implicit, investigațiilor financiare paralele, efectuate în scopul identificării bunurilor care pot face obiectul confiscării extinse, le este aplicabilă noțiunea de „bunuri” stipulată în art. 455 alin. (1) din Cod civil [4]. Pe de altă parte, pe lângă identificarea bunurilor subiectului investigațiilor financiare paralele, acestea trebuie direcționate și spre stabilirea veniturilor și cheltuielilor subiectului, inclusiv a bunurilor și banilor obținuți, exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, inclusiv bunurile în care au fost transformate din sau convertite în bunurile provenite din activitățile infracționale, precum și veniturile sau foloasele obținute din aceste bunuri.

Atât investigațiile financiare paralele cât și confiscarea extinsă au un caracter personal, ambele in-

stituții având aplicabilitate asupra persoanei care a săvârșit o faptă ilicită generatoare de profit. Cu toate că dispozițiile legale unde își are sediul confiscarea extinsă nu prevăd *expressis verbis* confiscarea de la terți, legiuitorul nostru a prevăzut că la aplicarea măsurii de siguranță se va lua în considerare și valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată sau de o persoană terță unui membru de familie, persoanelor juridice asupra cărora persoana condamnată deține controlul sau altor persoane care știau ori trebuiau să știe despre dobândirea ilicită a bunurilor. În consecință, considerăm că, la etapa urmăririi bunurilor infracționale, investigațiile financiare paralele urmează a fi extinse nu doar în privința persoanei care a săvârșit infracțiunea, dar și a membrilor de familie și/sau a altor persoane terțe la care se pot afla bunurile transferate de subiectul investigației. Un argument suplimentar în susținerea afirmației respective îl găsim și în definiția dată de legea procesual-penală „investigațiilor financiare paralele”, care stabilește că acestea se desfășoară în scopul acumulării probelor cu privire la bunurile pe care le deține în calitate de *beneficiar efectiv* sau cu privire la patrimoniul proprietarului și administratorului bunurilor deținute în calitate de *beneficiar efectiv*. De asemenea, sunt relevante și remarcile Curții Constituționale cu privire la confiscarea extinsă de la terți în cadrul controlului de constituționalitate a prevederilor ce reglementează măsura de siguranță a confiscării extinse. Sub acest aspect, Curtea Constituțională ia în vizor dispozițiile art. 5 alin. (24) din Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și ale Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, potrivit cărora „[...] O astfel de confiscare ar trebui să fie posibilă cel puțin în cazurile în care terții știau sau ar fi trebuit să știe că scopul transferului sau al achiziționării era evitarea confiscării, pe baza unor elemente de fapt și circumstanțe concrete, inclusiv a faptului că transferul a avut loc în mod gratuit sau în schimbul unei sume de bani semnificativ mai reduse decât valoarea de piață a bunurilor. Normele privind confiscarea aplicată terților ar trebui să privească atât persoanele fizice cât și persoanele juridice. În orice caz, nu ar trebui să se aducă atingere drepturilor terților de bună credință” [10, §73].

Pentru evitarea abuzurilor și divergențelor de interpretare a perioadei pe care instanțele de judecată urmează să o ia în considerație pentru a stabili existența unei disproporții între valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată și veniturile licite obținute de acesta, legiuitorul a stabilit termenul de 5 ani până la data săvârșirii infracțiunii și după, până la data adoptării sentinței. Sub aspectul aplicabilității în timp a dispozițiilor instituției confiscării extinse, Curtea Constituțională a constatat că măsurii de siguranță îi sunt aplicabile principiul *lex retro not agit*, potrivit căruia legea nu are putere retroactivă, și principiul *mitior lex*, potrivit căruia, în cazul situa-

țiilor determinate de succesiunea legilor penale, se va aplica legea penală mai favorabilă. Astfel, având la bază principiile respective, pot fi confiscate doar bunurile dobândite după intrarea în vigoare a legii prin care a fost instituită confiscarea extinsă [10, §§79, 83]. Pe cale de consecință, constatările forului nostru constituțional urmează a fi luate în considerație și la efectuarea investigațiilor financiare paralele în vederea identificării bunurilor care fac obiectul confiscării extinse, în cadrul cărora vor urmări doar bunurile dobândite după data de 25.02.2014. Desigur, în raport cu materialele cauzei, termenul stabilit de legiuitor poate fi redus, astfel încât să fie acoperită doar perioada de timp necesară a fi investigată.

În literatura de specialitate s-a arătat că impunerea condiției *sine qua non* ca bunurile să provină din activități infracționale a fost determinată, pe de o parte, de natura juridică a confiscării extinse, care implică o încălcare a normei penale, iar, pe de altă parte, de importanța dreptului vătămat, respectiv – dreptul de proprietate privată, ce beneficiază de o protecție juridică deosebită, dacă a fost dobândit legitim. Nu poate pretinde și, cu atât mai puțin, nu poate primi protecție din partea legii dreptul de proprietate privată dobândit în mod ilicit. De aceea, bunurile supuse confiscării extinse trebuie să provină din comiterea unor activități ce intră în sfera ilicitului penal. Deși aceste activități nu constituie infracțiuni datorită faptului că nu întrunesc toate elementele constitutive ale infracțiunii, fie că, sub aspect procesual penal, nu s-a reușit atingerea standardului de probă specific vinovăției „beyond any reasonable doubt” (dincolo de orice dubiu rezonabil), ele sunt suficiente pentru a fundamenta luarea măsurii de siguranță a confiscării extinse [7, p. 143].

Dacă s-ar utiliza standardul probatoriu tipic pentru pronunțarea unei condamnări, aceasta ar însemna, în concepția unor autori la care subscriem, că operează o egalizare a condițiilor în care se dispune confiscarea extinsă cu confiscarea specială, subsecventă unei condamnări. O astfel de interpretare nu ar reprezenta o reducere efectivă a sarcinii probei și ar afecta în mod evident eficiența confiscării extinse [3, p.138].

Într-o altă opinie s-a arătat că relaxarea se referă doar la probarea faptelor sau actelor de natura celor care au atras condamnarea, iar instanța trebuie să își formeze convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale, fără a fi nevoie de pronunțarea unei hotărâri de condamnare pentru aceste fapte, dar nicidecum că: această „relaxare” se referă la dovedirea caracterului ilicit al bunurilor dobândite, convingerea judecătorului urmând a se forma potrivit standardului de dovadă al preponderenței dovezilor/balanței probabilităților, fiind necesar a fi demonstrat în mod rezonabil, inclusiv prin prezumții, că este mai probabil ca o proprietate să fi fost achiziționată de persoana trimisă în judecată din alte infracțiuni decât cele care au atras condamnarea [2, p.125-126].

Este importantă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la standardul de probă utilizat de către instanțele de judecată naționale la dispunerea confiscării extinse. Bunăoară, în cauza *Telbiș și Viziteu împotriva României*, Curtea a constatat, în baza numeroaselor cauze anterioare, că era legitim ca autoritățile interne competente să emită decizii de confiscare pe baza preponderenței probelor care sugerau că veniturile legale ale părților adverse nu erau suficiente pentru a achiziționa bunurile în cauză. Într-adevăr, în cazul în care o decizie de confiscare a fost rezultatul procedurii legate de produse provenind din infracțiuni grave, Curtea nu a solicitat probarea „dincolo de orice îndoială rezonabilă” a originii ilicite a bunurilor în cadrul unor astfel de proceduri. În schimb, probarea pe baza balanței probabilităților sau a probabilității ridicate a unei origini ilicite, coroborată cu incapacitatea proprietarului de a proba contrariul, s-a constatat a fi suficientă, în sensul criteriului proporționalității, în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 din Convenția Europeană. Autorităților interne li s-a acordat marjă de apreciere discreționară, în temeiul Convenției, pentru a aplica măsuri de confiscare nu numai persoanelor direct acuzate de infracțiuni, ci și membrilor familiilor acestora și altor rude apropiate care au fost prezumate a deține și administra bunuri „obținute ilicit” în mod neoficial, în numele persoanelor suspectate de săvârșirea infracțiunilor, sau care nu au obținut statutul *bona fide* necesar [23, §68].

Totodată, simplul fapt că inculpatul a fost condamnat pentru o infracțiune dintre cele limitativ prevăzute de lege și că valoarea bunurilor sale depășește în mod vădit veniturile sale licite nu este suficient pentru ca instanța de judecată să dispună confiscarea extinsă [11, p.32]. Este necesar ca probatoriul prezentat să creeze instanței de judecată convingerea că bunurile provin din activități infracționale de aceeași natură care au atras condamnarea. De exemplu, într-un caz de comitere a infracțiunilor contra bunei desfășurări a activității în sfera publică, inculpatul este condamnat pentru corupere pasivă [6, art.324], iar la materialele cauzei au fost acumulate și alte probe, cum ar fi declarațiile mai multor martori care arată că acesta ar fi pretins și primit ilicit bani sau alte bunuri de la ei pentru a îndeplini anumite acțiuni ce țin de atribuțiile sale de serviciu. Deși probele prezentate sunt insuficiente pentru înaintarea unei acuzații în materie penală și condamnarea persoanei, considerăm că primirea sistematică de bunuri ce nu i se cuvin, coroborată cu diferența substanțială dintre veniturile legale și bunurile dobândite, sunt suficiente pentru ca instanța de judecată să dispună confiscarea extinsă.

Concluzionând asupra constatărilor din prezentul studiu, putem afirma că investigațiile financiare paralele constituie un instrument-cheie de acumulare a probatoriului necesar pentru a convinge instanța de judecată să dispună confiscarea extinsă.

Investigațiile financiare paralele urmează a fi dispuse ori de câte ori urmărirea penală este efectuată în privința infracțiunilor generatoare de venituri, iar rezultatele acestora urmează să se regăsească în rechizitoriul întocmit la terminarea urmăririi penale, asigurându-se în acest mod recuperarea bunurilor infracționale și realizarea scopului procesului penal.

Referințe bibliografice:

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. <https://www.mfa.gov.md/img/docs/Acordul-de-Asociere-RM-UE.pdf> (vizitat 09.04.2020).
2. Bogdan C. *Natura juridică a măsurii confiscării în procesul penal*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3337733 (vizitat 09.04.2020).
3. Ciopec F. *Confiscarea extinsă: între de ce și cât de mult?* București: C.H. Beck, 2015. 198 p.
4. Codul civil al Republicii Moldova. Nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr.66-75.
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248-251.
6. Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 72-74. În vigoare din 13.09.2002.
7. Crișu-Ciocintă A. *Confiscarea extinsă: Teorie și practică judiciară*. București: Hamangiu, 2019. 416 p.
8. Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005F0212&from=ro> (vizitat: 08.04.2020).
9. Decizia 2007/845/JAI a Consiliului Uniunii Europene din 06.12.2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor dintre statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0845&from=RO> (vizitat: 09.04.2020).
10. Hotărârea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal și Codul de procedură penală (confiscarea extinsă și îmbogățirea ilicită), nr. 6 din 16.04.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.115-123. În vigoare din 16.04.2015.
11. Iugan A.V. *Confiscarea extinsă*. București: Universul Juridic, 2018. 291 p.
12. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Nr.326 din 23.12.2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 47-48. În vigoare din 25.02.2014.
13. Legea Republicii Moldova privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale. Nr.48 din 30.03.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.155-161. În vigoare din 19.05.2017.
14. Legea Republicii Moldova pentru completarea unor acte legislative. Nr.49 din 30.03.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 155-161. În vigoare din 19.05.2017.
15. Mircoș A., Russu S. Investigațiile financiare paralele – Proces indispensabil la investigarea și contracararea infracțiunilor generatoare de venituri ilicite. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2019, nr.2, p.36-47.
16. Moiceanu N.-A., Toader M.-C. Corelația dintre confiscarea extinsă și investigația financiară în procesul penal român. <https://www.juridice.ro/488766/corelatia-dintre-confiscarea-extinsa-si-investigatia-financiara-procesul-penal-roman.html> (vizitat: 09.04.2020).
17. Nota informativă la proiectul Legii privind Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte-deactelegislative/tabid/61/LegislativId/3492/language/en-US/Default.aspx> (vizitat: 09.04.2020).
18. Nota informativă la proiectul Legii Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Nr.326 din 23.12.2013. <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiecte-deactelegislative/tabid/61/LegislativId/1987/language/en-US/Default.aspx>.
19. Popescu L. Confiscarea extinsă. Probleme de aplicare. De lege ferenda ... (II) <http://revistaprolege.ro/confiscarea-extinsa-probleme-de-aplicare-de-lege-ferenda-ii/> (vizitat: 09.04.2020).
20. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova 2016-2018, aprobat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1 din 20.01.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, Nr. 20-24. În vigoare din 20.01.2016.
21. Studiu analitic cu privire la mecanismele de recuperare și confiscare a activelor în Republica Moldova. Pedro Gomes Pereira. June 2016. [https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/151214_Moldova%20AR%20project_Analytical%20Study_final%20draft_ROM%20\(1\).pdf](https://www.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/151214_Moldova%20AR%20project_Analytical%20Study_final%20draft_ROM%20(1).pdf) (vizitat: 09.04.2020).
22. Asset Recovery Handbook. A Guide for Practitioners. Jean-Pierre Brun, Larissa Gray, Clive Scott, Kevin M. Stephenson. https://www.unodc.org/documents/congress/background-information/Corruption/StAR_Publication_-_Asset_Recovery_Handbook.pdf (vizitat 09.04.2020).
23. *Case of Telbis and Viziteu v. Romania*. ECHR, 26 June 2018, final 26 September 2019. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-184058> (vizitat: 09.04.2020).
24. Financial Investigations and Confiscation of Proceeds from Crime. Training Manual for Law Enforcement and Judiciary, Robert Golobinek. <https://rm.coe.int/16806ef391> (vizitat: 09.04.2020).
25. The FATF Recommendations. International Standards on Combating Money Laundering and The Financing of Terrorism & Proliferation. Updated June 2019. 132 p. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF%20Recommendations/recom%202012.pdf> (vizitat: 09.04.2020).